

1. Charakterizujte **bezpečnosť** a **prístupy k nej**, definujte požadovanú úroveň bezpečnosti, popíšte indikátory a ciele bezpečnosti.

-pojem **bezpečnosť** znamená *neprítomnosť neprijateľného rizika*

-jednou z najsilnejšie pociťovaných ľudských potrieb

1. ako ochranu pred nebezpečenstvami **prírodnej povahy** (prírodné živly, dravá zver..),

2. spojený s javmi a hrozbami **spoločenskej povahy** (násilie - väčší význam),
súčasnť **-nové dimenzie**

- **Prijateľná úroveň bezpečnosti**

- - minimálny stupeň/ úroveň bezpečnosti, ktorá musí byť zaistená systémom v praxi,
- -vyjadruje bezpečnostné ciele stanovené vrcholovým manažmentom organizácie,
- požadovaná úroveň bezpečnosti sa dosiahne vtedy, keď pre normálny (štandardný) priebeh činnosti (chod systému) nie je potrebné prijímať špecifické opatrenia.

V praxi sa koncept **prijateľnej úrovne bezpečnosti** vyjadruje dvoma parametrami:

- **indikátory bezpečnosti,**
- **ciele bezpečnosti,**

Indikátory bezpečnosti:

- **Indikátory bezpečnosti** (*Safety indicators*) – parametre ktoré charakterizujú a/alebo stelesňujú úroveň bezpečnosti systému
- predstavujú konkrétne *kvantifikované ciele, ktoré sa majú dosiahnuť na zabezpečenie požadovanej (prijateľnej) úrovne bezpečnosti.*
-

Základnými vlastnosťami ukazovateľov bezpečnosti sú:

— *poskytovanie číselných hodnôt,*

— *pravidelná aktualizácia,*

— *každý ukazovateľ pokrýva špecifickú časť bezpečnosti.*

- **reaktívne indikátory** vyjadrujú *počet určitých bezpečnostných udalostí za určité obdobie*, napr. rast, frekvencia, počet nehôd; rast, frekvencia, počet incidentov, úroveň zhody s legislatívou, atď.,
- **prediktívne indikátory** sa zaoberajú *monitorovaním prevádzkových procesov* so zameraním na ich kritické miesta a postavenie v kauzálnych diagramoch s ohľadom na vrcholové udalosti – *potenciálne nehody*.

Ciele bezpečnosti konkrétne *kvantifikované ciele, ktoré sa majú dosiahnuť na zabezpečenie požadovanej (prijateľnej) úrovne bezpečnosti.*

Hlavným cieľom bezpečnosti je kvalitatívne alebo kvantitatívne vyjadrenie, ktoré definuje aspirácie a strategické ciele organizácie, týkajúce sa bezpečnosti prevádzky a poskytovaných služieb

2. Popíšte vývoj pojmu bezpečnosť v tradičných a kritických bezpečnostných štúdiách.

TRADIČNÁ

zamerané na *vojenskú bezpečnosť a štát*

bezpečnosť sa vymedzuje v protiklade k nebezpečenstvu, ako *neexistencia vonkajších hrozieb*, - neexistencia vojen

hlavný bezpečnostný nástroj sa považuje vojenský potenciál ktorý je mnohostranne prepojený so štátom

často aj ako **národná bezpečnosť** alebo **bezpečnosť štátu** – znamená **schopnosť štátu brániť sa proti vonkajším hrozbám**

KRITICKÉ

vzniknutý v 90. rokoch minulého storočia, jeden z najmladších smerov

Bezpečnosť v kritických štúdiách prekonáva tradičné zdôrazňovanie vojenského rozmeru bezpečnosti a vojenských hrozieb, posudzuje sa z viacerých aspektov, s väčším dôrazom na iné, než vojenské príčiny napätia, kríz a konfliktov v medzinárodných vzťahoch.

Významným príspevkom k premene tradičných bezpečnostných štúdií smerom k ľudskej bezpečnosti boli práce **Kodanskej školy**

Tradičné vojenské chápanie bezpečnosti sa rozširuje o nové typy hrozieb, ktoré sa analyzujú širším spôsobom a klasifikujú vo viacerých sektoroch, napr. zhoršovanie životného prostredia, nedostatočný rozvoj a zaostalosť, organizovaný zločin, kriminalita, nedostatok surovín, vrátane potravín a pitnej vody, apod.

3. Vysvetlite bezpečnostný **koncept ľudskej bezpečnosti** – *Human Security* (vznik a vývoj, druhy bezpečnosti)

Bezpečnostný koncept „ľudskej bezpečnosti“ vznikol v rámci Rozvojového programu OSN (*United Nations Development Programme, UNDP*) v súvislosti so **Správou o rozvoji spoločnosti** (*Human Development Report*) z roku 1994

Koncept bol pôvodne zameraný na ochranu dvoch základných slobôd definovaných v preambule Všeobecnej deklarácie ľudských práv:

- *oslobodenie od strachu,*
- *oslobodenie od nedostatku.*
- **Základnou myšlienkou** tohto konceptu je fakt, že v centre záujmu všetkých bezpečnostných iniciatív je **človek**.

mäkké hrozby voči bezpečnosti (hlad, nedostatok pitnej vody, choroby) **zabijú každoročne milióny ľudí, o mnoho viac, ako toľko diskutované tvrdé bezpečnostné hrozby.**

- dôraz na bezpečnosť územia transformovať na **primárny dôraz na bezpečnosť ľudí,**

ekonomická
potravinová
zdravotná
environmentálna
osobná
spoločenská
politická

4. Vysvetlite chápanie bezpečnosti podľa **Kodanskej školy** (*dimenzie a sektory bezpečnosti, sekuritizácia, funkcionálni aktéri, bezpečnostné sektory, aktéri bezpečnosti*).

Dimenzie bezpečnosti:

- ☐ **Tvrdá bezpečnosť** (*Hardsecurity*) - do 90. rokov 20. storočia bol hlavným aktérom bezpečnosti predovšetkým „štát“ a bezpečnosť štátu bola považovaná za životný záujem štátu (*klasické, alebo tradičné, negatívne a užšie chápanie bezpečnosti*). Patrí sem jeden **sektor bezpečnosti**:
- **vojenská bezpečnosť**.
- ☐ **Mäkká bezpečnosť** (*Soft security*) - s pádom bipolarity sa stratila aj bezprostredná hrozba nukleárneho konfliktu, ale čoskoro sa objavilo veľké množstvo nových (staronových) bezpečnostných hrozieb, do centra záujmu sa

dostali *asymetrické hrozby, terorizmus, ekonomické, energetické a humanitárne krízy a ekologické katastrofy*, patria sem nasledujúce sektory bezpečnosti:

- *societálna bezpečnosť*,
- *politická bezpečnosť*,
- *ekonomická bezpečnosť*,
- *environmentálna bezpečnosť*.

Bezpečnostní aktéri (referenčné objekty) sa jedná, je to jednotka, ktorú je treba chrániť,

Sekuritizáciu je možné považovať za radikálnejšiu formu politizácie. Je to do istej miery subjektívny proces. Buzan pojem vysvetľuje ako „*vyzdvihovanie určitej témy, ktorá tak začína byť chápaná ako existenčná hrozba, žiada si mimoriadne opatrenia a ospravedlňuje konanie vybočujúce zo štandardných mantinelov politických procedúr*“ (Buzan a kol. 2003).

Aktéri sekuritizácie - sú to aktéri, ktorí rozbiehajú proces sekuritizácie tým, že prehlasujú niečo za existenčne ohrozené, v prípade štátu to môžu byť vládne elity.

Funkcionálni aktéri - sú to aktéri, ktorí urýchlujú bezpečnostnú dynamiku vzťahov.

Sektory bezpečnosti - pohľady na medzinárodný systém, ktoré stavajú do popredia jeden konkrétny aspekt **vzťahov a interakcií medzi jeho jednotkami** (Buzan a kol. 2003).

5. Charakterizujte **subjekt (objekt) bezpečnosti a referenčný objekt**, uveďte **hľadiská** na posudzovanie referenčných objektov, charakterizujte **osoby, objekty a organizácie ako referenčný objekt**.

Podľa Kodanskej školy sa pojem **bezpečnosť** tiež vzťahuje priamo na konkrétny **subjekt** alebo **subjekty**, ktoré **usilujú o dosiahnutie svojej bezpečnosti** – teda **aktérov bezpečnosti**, ktorých nazýva:

REFERENČNÉ OBJEKTY

Referenčný objekt je základným prvkom bezpečnosti, odpovedá na otázku o čiu bezpečnosť sa jedná, je to jednotka, ktorú je treba chrániť,

Referenčné objekty sú *entity, ktoré sú existenčne ohrozené a môžu si legitímne nárokovať právo na prežitie*

Referenčným objektom bezpečnosti môže byť: *medzinárodný systém, medzinárodné organizácie a aliancie, štát, subštátny systém (územné a správne jednotky štátu), nehmotné entity (ľudské práva, princíp demokracie, informácie), sociálna skupina (národ, národnostná menšina, ženy), jedinci.*

- a. **osoby** – jednotlivci alebo skupiny (človek, malá skupina, spoločnosti, ľudstvo),
- b. **objekty s aktívami**, ktoré obsahujú:
 - hmotný a nehmotný *majetok*,
 - *činnosti* na vytváranie určitých produktov alebo poskytovanie služieb (prevádzka),
- c. **životné prostredie.**

Z organizačného hľadiska ohrozených subjektov:

- a. **štátne orgány a organizácie,**
- b. **jednotky územnej samosprávy** – vyššie územné celky, mesto, obec,
- c. **výrobné podniky,**
- d. **nevýrobné podniky poskytujúce služby,**
- e. **d ďalšie organizácie poskytujúce služby,**

f. dobrovoľné ziskové a neziskové organizácie

6. Charakterizujte **rozpory**, ich vývoj (stupňovanie), uveďte a popíšte štyri základné rozpory, uveďte hlavný rozpor z bezpečnostného hľadiska.

Rozpor je jedna zo základných kategórií, ktorá vyjadruje *vzájomné pôsobenie dvoch existujúcich protikladov, ktoré sa navzájom podmieňujú, ale zároveň sa vylučujú*.

1. **Rozdiel** – *univerzálna vlastnosť hmoty*, ktorej jednotlivé časti nie sú nikdy úplne totožné, sú vždy niečím rovnaké a súčasne odlišné. Je to počiatočné štádium, podmienka formovania rozporu, vzniká odlišným pohybom častí či jednotlivých stránok vo vnútri celku od samého počiatku jeho existencie. Nemení podstatu javu, je jeho súčasťou.
2. **Protiklad** – *protismerný pohyb orientovaný k budúcemu stretu*, ku ktorému ešte nedochádza, prípadne možnosť takého pohybu vyplýva z podmienok.
3. **Rozpor** – ďalšia *fáza, kedy sa už pohyby stretli*, bráni jeden druhému, vzájomne sa zadržujú, uvádzajú sa do dočasného zdanlivého pokoja alebo menia svoj smer či formu, jeho zvláštnym druhom je antagonizmus.
4. **Odraz** – *vyústenie a riešenie rozporu*, zmena pohybu, ktorý je syntézou, novou formou pohybov predchádzajúcich.

Základné a najaktuálnejšie rozpory:

1. **človek a príroda** – *environmentálne riziká sa prejavujú ako rôzne živelné pohromy a katastrofy s negatívnymi následkami na životné prostredie, ľudskú spoločnosť a jej majetok*.
2. **človek a technika** - *technické a technologické riziká môžu spôsobiť incidenty, nehody, poruchy, prerušenie činností, havárie a katastrofy, s rozsiahlymi*

negatívnymi následkami pre osoby, majetok (produkciu), ale určitým spôsobom aj na životné prostredie ,

3. **človek a ľudská spoločnosť** - *tradičné sociálne rozpory* – *spoločnosť rozdelená na vládnu a ovládanú časť a súčasné sociálne rozpory* – *sociálna stratifikácia (rozvrstvenie spoločnosti): ,*
4. **Ľudské spoločnosti navzájom** - *globalizácia, nerovnomerný vývoj, vznik nových bezpečnostných ohrození, zvyšujúca sa agresivita medzinárodného terorizmu*

Z bezpečnostného hľadiska vo všetkých veciach a javoch je **hlavným rozporom:**

BEZPEČNOSŤ – NEBEZPEČNOSŤ

7. Charakterizujte nebezpečenstvo, uveďte a popíšte jeho druhy.

Nebezpečenstvo (*hazard*) predstavuje *zdroj možného poškodenia*, je *zdrojom bezpečnostného rizika*.

Nebezpečenstvo je vlastnosť alebo schopnosť objektu spôsobovať *nežiaduce nebezpečné udalosti*, ktoré môžu narušiť bezpečnosť

Druhy biologické, chemické, fyzikálne, mechanické, ergonomické, technologické, sociálne, psychologické, ekologické, prírodné.

Možnosti vzniku:

prítomnosť akumulovanej energie,

prítomnosť nebezpečných látok,

podmienky pre vznik nebezpečných situácií

8. Vysvetlite, aké negatívne udalosti môže nebezpečenstvo postupne spôsobiť, charakterizujte **nežiaduce udalosti**, **riziko**, **mimoriadnu udalosť** a jej **prvky**, **krízovú situáciu** a **krízové stavy**.

Udalosť : predstavuje *výskyt alebo zmenu konkrétneho súboru (množiny) okolností*, je to *niečo, čo sa stalo, stane, alebo sa koná*,

Udalosti majú vždy príčiny a obvykle aj následky.

typy udalostí:

1. Normálna udalosť - *nemá vplyv na rozhodujúce zložky alebo požiadavky na zmenu riadiacich prvkov pred implementáciou rozhodnutia*,
2. Vystupňovanie - *narastanie udalosti ovplyvňuje rozhodujúce systémy produkcie alebo vyžaduje vydanie rozhodnutia*, ktoré musí následne zmeniť riadiaci proces,
3. Stav núdze (*emergency*) - *situácia, ktorá predstavuje bezprostredné riziko pre zdravie, život, majetok či životné prostredie*, väčšinou vyžaduje *urgentný zásah*, aby sa zabránilo zhoršeniu situácie.

Udalosti s negatívnymi následkami predstavujú nebezpečné nežiaduce udalosti, napr. *incidenty (incident)*, *nehody (accident)*, *prerušenie činnosti*, *mimoriadne udalosti* a pod.

udalosti s negatívnym následkom majú zdroj v určitom druhu nebezpečenstva

Nežiadúce udalosti:

- ❑ **Bezpečnostný incident** - – neplánovaná, neštandardná, nepríjemná, nežiaduca bezpečnostná udalosť, ktorá môže viesť *k narušeniu pravidiel bezpečnosti v organizácii, strate alebo k prerušeniu činnosti, služby alebo funkcie organizácie*, môže vzniknúť *v ktorejkoľvek oblasti prevádzky, od budov, cez informačné technológie až po právne záležitosti*.
- ❑ **Nehoda** -) ako incident je nežiaduca náhodná (neúmyselná) udalosť alebo sled udalostí, ktorá *spôsobí zranenie, zlý zdravotný stav, poškodenie majetku osôb alebo majetkovú ujmu organizácii*.
- ❑ **Nebezpečná udalosť**, niekedy aj **nebezpečný incident** - niekedy aj **nebezpečný incident** (*Dangerous Occurrence*) je **neplánovaná a nežiaduca udalosť** (incident), ktorá má potenciál *spôsobiť zranenie* a ktorá môže alebo nemusí v organizácii *spôsobiť škody* na majetku, zariadení alebo životnom prostredí.
- ❑ **Skoronehoda** - je termín, ktorý popisuje **incidenty**, pri ktorých iba **mierny časový posun**, alebo **vzdialenosť od neho** zabránili zraneniu, poškodeniu zdravia, alebo škode.
- ❑ **Porucha** -) môže znamenať:
 - **chybu v činnosti nejakého mechanizmu** na úrovni komponentov, vybavenia, alebo subsystému, čo môže viesť k jeho *zlyhaniu a narušeniu či neplneniu požadovanej funkcie*, napr.: mechanická porucha, porucha stroja,
 - **nepriaznivú zmenu normálneho stavu**, čo môže viesť k **prerušeniu určitej činnosti alebo plynulej prevádzky**, napr. porucha v zásobovaní; duševná porucha, porucha trávenia, poruchy reči;
- ❑ **Prerušenie činnosti** -) možno chápať ako akúkoľvek **očakávanú** (napr. štrajk) alebo **neočakávanú udalosť** (napr. výpadok elektrického prúdu), ktorá *je príčinou narušenia normálneho priebehu činností organizácie*.

-mimoriadnou udalosťou rozumie živelná pohroma, havária, katastrofa, ohrozenie verejného zdravia II. stupňa alebo teroristický útok:

- ❑ **Živelná pohroma** je mimoriadna udalosť, pri ktorej dôjde k:
 - nežiaducemu *uvoľneniu kumulovaných energií alebo hmôt* v dôsledku *nepriaznivého pôsobenia prírodných síl*,
 - pri ktorej *môžu pôsobiť nebezpečné látky alebo pôsobia ničivé faktory*,
 - ktoré majú *negatívny vplyv na život, zdravie alebo na majetok*.
- ❑ **Havária** je mimoriadna udalosť, ktorá spôsobí:
 - *odchýlku od ustáleného prevádzkového stavu*,
 - v dôsledku čoho dôjde *k úniku nebezpečných látok alebo k pôsobeniu iných ničivých faktorov*,
 - ktoré majú *vplyv na život, zdravie alebo na majetok*,
- ❑ **Katastrofa** je mimoriadna udalosť, pri ktorej dôjde k
 - *narastaniu ničivých faktorov a ich následnej kumulácii*

- v dôsledku *živelnéj pohromy a havárie*.

Krízová situácia

obdobie, počas ktorého je *bezprostredne ohrozená alebo narušená bezpečnosť štátu* a ústavné orgány môžu po splnení podmienok ustanovených v ústavnom zákone alebo osobitnom zákone na jej riešenie vyhlásiť príslušný krízový stav

Krízový stav

Právny stav *vyhlásený kompetentným orgánom verejnej správy na určitom území* na riešenie krízovej situácie v priamej závislosti od jej charakteru a rozsahu (vojna, vojnový stav, výnimočný stav, núdzový stav).

Je spojený so zlyhaním všeobecne platných postupov, nástrojov a mechanizmov riadenia a s potrebou aplikovania zásad krízového riadenia vrátane dočasného obmedzenia základných práv a slobôd